SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1366

av Jesper Skalberg Karlsson (M)

Statligt ansvar för flygande resurser

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över en förstärkt statlig samordning och finansiering av de flygande resurser som samhället i dag förfogar över och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige är till ytan ett av Europas största länder, med stora avstånd och en ojämnt fördelad befolkning. Den geografiska situationen innebär särskilda utmaningar – inte minst för Gotland, där avståndet till fastlandet påverkar tillgången till sjukvård och akuta insatser. Ambulansflyg och sjukvårdshelikoptrar har sedan länge varit en del av svensk sjukvård. I dag är det regionerna som ansvarar för dessa insatser. Gotlands sjukvårdshelikopter är ett exempel på hur driften är mycket kostnadskrävande och därmed sårbar för lokala ekonomiska förutsättningar.

Den moderatledda regeringen har uppmärksammat de ekonomiska påfrestningarna på de luftburna sjuktransporterna. I juli 2026 fick Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut högst 20 miljoner kronor till regionerna för ökade kostnader för ambulansflyg och ambulanshelikopter under året. Stödet ska kompensera för högre flygbränslekostnader. Det är välkommet, men tillfälliga tillskott behöver kompletteras med en långsiktig organisation som säkrar tillgången till akuta transporter i hela landet.

I dag hanteras flygande resurser av flera olika aktörer: polisen, Sjöfartsverket, Kustbevakningen, regionernas sjukvårdshelikoptrar och det regiongemensamma ambulansflyget. Samordning sker redan, bland annat genom Svenskt Ambulansflyg där samtliga 21 regioner är medlemmar. Det finns därför fungerande samarbeten att bygga vidare på. Samtidigt behöver möjligheterna till bättre samordning mellan statliga och regionala verksamheter prövas. Genom att samla ansvaret för samordningen och finansiering hos en statlig myndighet skulle kapaciteten kunna utnyttjas bättre och Sveriges beredskap vid kriser och akuta händelser stärkas.

Regeringen har också tagit initiativ till att se över sjö- och flygräddningens organisation. I maj 2026 presenterades utredningen En ny hemvist stärker sjö- och flygräddningstjänsten i Sverige. Där föreslås att Kustbevakningen tar över de operativa delarna, inklusive räddningshelikoptrarna och räddningscentralen, från Sjöfartsverket. Förslaget har remitterats. Det är ett viktigt arbete, men omfattar inte en samlad lösning för samhällets alla flygande resurser. Frågan om samordning med de luftburna sjuktransporterna behöver därför också prövas.

En samordning av flygande resurser skulle kunna göra det möjligt att använda tillgängliga helikoptrar och flygplan mer flexibelt för olika typer av insatser, exempelvis sjuktransporter, skogsbränder, eftersök och räddningsuppdrag. På så sätt stärks det civila försvaret genom att resurser kan sättas in där de behövs som mest. Det innebär inte att alla luftfartyg kan utföra alla uppgifter. Medicinsk utrustning, besättningarnas kompetens, flygsäkerhetskrav och beredskap för ordinarie uppdrag måste styra hur resurserna används. Samordningsvinster kan också finnas inom upphandling, underhåll, utbildning och planering.

Flygplans- och helikopterverksamhet kräver specialistkunskap och långsiktig planering. Regionernas ansvar för vårdens innehåll bör därför kunna kombineras med ett större statligt ansvar för samordningen och dimensioneringen av de flygande resurserna. För Gotland är det avgörande att en sådan förändring säkrar lokal beredskap och snabba insatser även när resurser samtidigt behövs på fastlandet.

Det innebär inte att staten ska ta över hälso- och sjukvården i sin helhet. Däremot finns det möjliga samordningsvinster på vissa områden, och de flygande sjukvårdsresurserna är ett tydligt exempel. Med ett tydligare statligt ansvar skulle resurserna kunna användas mer effektivt, bidra till en mer jämlik vård i hela landet och ge en robustare krisberedskap – samtidigt som regionerna kan avlastas operativt.

Finansiering, ansvarsfördelning och kostnader för en förändrad organisation behöver klarläggas.

Sammanfattningsvis finns det starka skäl att pröva ett samlat statligt ansvar för samordningen av ambulansflyg, sjukvårdshelikoptrar och övriga flygande resurser tillsammans med polisen, Sjöfartsverket och Kustbevakningen. Arbetet bör bygga vidare på befintliga samarbeten och regeringens pågående översyn av sjö- och flygräddningen. Målet är att stärka Sveriges förmåga att snabbt och effektivt möta kriser, öka likvärdigheten i tillgången till akuta insatser och säkerställa en mer effektiv användning av våra gemensamma resurser. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)